

שיעורי ליל שבת

שיעור מורינו הגאון רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א

גליון מס' 88 – תשע"ז

בית הכנסת המרכזי שיכון ה'

כיצד ניתן להזמין אורח, או להתארח

בבתי מלון בתשעת הימים?

נתינת כובע במתנה לבר מצוה בתשעת הימים

שאלה: הכרעת רוב פוסקי זמנינו דמותר ליתן ספר במתנה לבר מצוה בתשעת הימים (הליכות שלמה (עמ' תט"ז) מבית לוי בשם הגרש"ה ואזנר זצ"ל, ויבלח"ט הגר"נ קרליץ, והטעם שלא מצינו איסור לשלוח דורון רק בת"ב משום שאילת שלום, ועי' קרא עלי מועד סוף פ"ד דעת הגר"ח ק שליט"א בזה) ונשאלתי האם ליתן בגד כמו כובע במתנה לחתן בר מצוה, זה נחשב כקניית בגדים האסורה או לא.

ונראה שהדבר מותר, שהרי כתבו הפוסקים שמותר לקנות ביריד בימים אלו כיון שהוי 'דבר האבד', (עי' מ"ב סי' תקנ"א סק"א) ואף כאן זהו 'דבר האבד', דאם לא יתנו את הכובע ליום השמחה אלא ימתינו עם הנתינה עד לאחר תשעת הימים סבירות גבוהה מאוד שהדבר ישתכח ולא יבוצע לעולם.

כתב השו"ע (סי' תקנ"א ס"ג) "שבוע שחל בו תשעה באב אסורים לספר ולכבס, ואפילו אין לו אלא חלוק אחד אסור, וכן המכובסים מקודם, בין ללבוש בין להציע בהם המטה אסור", וברמ"א שם הוסיף "ואנו נוהגין להחמיר בכל זה מתחלת ראש חודש עד אחר התענית", ומבואר שאסור להציע ולישון בימים אלו על מצעים מכובסים, ויש לעיין מה יעשה אדם המתארח אצל חבריו בימים אלו?

וכן יש לעיין כיצד מותר להתארח בבתי מלון בימים אלו, הרי ברוב בתי המלון מקובל שבכל בוקר מחליפים מחדש את כל המצעים, וא"כ יש לדעת כיצד המתארחים שם יכולים לישון על מצעים אלו?

והנה במספר מקומות בסי' תקנ"א כתב הרמ"א שלצורך מצוה מותר, כגון על מה שכתב השו"ע (בסעיף ב') "מראש חודש עד התענית ממעטים במשא ומתן ובבנין של שמחה ובנטיעה של שמחה", וכתב ע"ז הרמ"א "ולצורך מצוה הכל שרי", וכן (בסעיף ט) לגבי סכין של שחיטה שאע"פ שמצניעים אותו מר"ח, מ"מ לצורך מצוה כגון לחולה, שבת או מילה מותר, וכן לענין בשר ויין (בסעיף י) כתב השו"ע שמותר לשתות יין בהבדלה וברכת המזון, והרמ"א הוסיף שבסעודת ברית, פדיון הבן או סיום מסכת מותרים כל השייכים לסעודה לאכול בשר ולשתות יין, וכן לגבי רחיצה כתב הרמ"א (בסעיף ט"ז) שלצורך מצוה שרי ולכן נדה רוחצת וטובלת, ואף לגבי כיבוס עצמו מבואר בדברי הרמ"א (שם בסעיף ג') שלצורך מצוה מותר.

ולפי"ז כתב אחד מפוסקי זמנינו, שלכך מותר להציע מצעים מכובסים בשביל האורח, שאף זה נחשב לצורך מצוה, שהרי מקיים בכך מצוות 'הכנסת אורחים'.

ודבריו מוקשים, דאמנם למארח מותר להציע שהרי מקיים בכך מצוות 'הכנסת אורחים', אבל כיצד לאורח מותר לישון על מצעים אלו שהרי אצלו אי"ז 'לצורך מצוה', ועוד מדוע בכלל זה נחשב 'לצורך מצוה' הרי ניתן לקיים את המצוה גם במצעים משומשים, ועוד דדבריו אינם פתרון לבתי מלון שאין בהם מצוה כלל אלא כל מטרתם הוא בשביל הכסף, וא"כ אין שם את ההיתר של 'צורך מצוה'.

ושאלתי את אותו רב, והשיב שיש ראיה לדבריו מדברי הר"ן בפסחים (קא.) שהקשו התוס' שם (ד"ה דאכלו) כיצד מבואר בגמ' שם שאורחים אוכלים וישנים בבתי כנסיות הרי מבואר בגמ' במגילה שבתי כנסיות אין אוכלין בהן ואין שותין בהן, ותיירץ הר"ן דאפשר שאורחין מותרין מפני שמצוות הרבים היא.

ומבואר שאע"פ שהמצוה היא של בני העיר המארחים ולא של האורחים, אפ"ה אף לאורחים זה נחשב 'לצורך מצוה' ומותר

להם לאכול ולישון בבתי הכנסת, וא"כ אף כאן יהיה מותר לאורחים לישון במצעים מכובסים לצורך מצוות 'הכנסת אורחים'.
יש לדחות ראיה זו, דבבתי הכנסת כל האכילה והשינה האסורים הם דוקא אכילה ושינה בעלמא, אבל אכילה ושינה שמתקיימת בהם מצוות הכנסת אורחים לא אסורה כלל, אבל לגבי כיבוס זה אינו שייך, וא"כ יהיה מותר דוקא למארח ולא לאורח.

ונשאל בזה גאב"ד י"ם בעל המנחת יצחק (ח"י סי' מ"ד) והשיב שלאורחים יש צער גדול מאוד בשימוש במצעים שהשתמשו בהם אחרים דנפשם קצה בזה, ולכך נחשבים הם לגבי זה כחולים ומותר להם להשתמש במצעים מכובסים, אלא שכתחילה ראוי שינחם ע"ג קרקע לשעה אחת, וכשתמארח בבית מלון מספר ימים יודיע לבעל בית המלון שלא יחליפו את המצעים בכל יום, אלא רק ביום כניסתו, ובדיעבד אם החליפו מותר להשתמש בהם.

אולם יש להעיר על דבריו מדוע לא מוטל על האורחים להביא את המצעים המשומשים שלהם מן הבית, וכך להמנע משינה על מצעי המארח המכובסים?

ונראה שהדברים משתלבים זה בזה, דאחר שאמרנו שאין המארח יכול לפרוש בפני אורחיו מצעים משומשים, א"כ מצותו מתקיימת דוקא במצעים מכובסים, ועתה אם האורח יביא את המצעים מביתו נמצא שהוא מחסר במצוות הכנסת אורחים של המארח, ולכך מותר לאורח לישון על מצעים אלו שע"י כך הוא משלים את מצוות הכנסת האורחים של מארחו.

האם חתן וכלה יכולים להיות עם אותו שם?

קבלתי השבוע טלפון מענין מבחור הנמצא בגיל שידוכים ששמו 'דניאל', והציעו לו הצעה ששמה של המדוברת הוא ג'כ 'דניאל' ושואל האם מותר להם להשתדך, או שזה אסור משום 'צוואת רבי יהודה החסיד'?

והנה לפני מספר שנים נשאל רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א בבחור ששמו 'שמחה', והציעו לו הצעה ששם אם המדוברת הוא ג'כ 'שמחה', האם שידוך כזה מותר או לא, והשיב שבצוואת רבי יהודה החסיד לא מוזכר חתן ושוגער, אלא כלה וחמותה או מחותנים באותו שם, ומשום כך הדבר מותר.

ולפי"ז אף כאן, כיון שחתן וכלה לא מוזכרים בצוואת רבי יהודה החסיד, אין כל מניעה שישתדכו ביניהם, אלא שרבינו הגרא"ל שטיינמן שליט"א נשאל בנידון זה ממש של חתן וכלה עם אותו שם, ונחלק על דברי הגר"ח שליט"א ואמר שכל"ש הוא דאם מחותנים עם אותו שם אסורים, כ"ש שחתן וכלה באותו שם יהיו אסורים, והרי בכלל מאתיים מנה.

ושאלתי שאלה זו קמיה רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א, ואמר דאין שם כזה דניאל אצל נקיבה, והכלה היא ללא שם, ועל כן קודם יש לתת לכלה שם, ותחליף את שמה 'לדינה' ורק אח"כ להתחיל בשידוך, ובאופן ששם המדוברת הוא 'שמחה' כשם החתן אמר שאינו מוזכר בצוואת ר"י החסיד ומותר אבל כדאי להוסיף עוד שם.

ונמצא שנחלקו גדולי הדור שליט"א באופן ששם הכלה הוא כשם החתן, ושור"ר שמו"ר הגר"י זילברשטיין שליט"א (בחשו"ק חמד ב"מ דף ק"ז ע"ב) הביא שכבר נחלקו בזה האחרונים שכתב:

שאלה חתן הקרוי 'יונה', והציעו לו שידוך בת ישראל הקרויה יונה, האם יש בזה משום קפידא משום צוואת רבי יהודה החסיד, שלא יקרא שמו ושם חמיו, או כלה וחמותה באותו שם?

תשובה: בספר רוח חיים למהר"ח פלאג' (אבהע"ז סימן סב ס"ק טז) כתב שלא שמענו קפידא כזו בצוואת רבי יהודה החסיד, אולם בספר חינוך וחסידא (ח"ב דף רכה ע"ד) כתב דכיון דאין אנו יודעים טעם הדבר שהקפיד רבי יהודה החסיד בזה, על כן יש להקפיד שלא יהיה להם, שני שמות שווים בבית אחד.

ובשדי חמד (מערכת חתן וכלה סוף פרק ה') כתב בשם שו"ת מעשה איש (ח"מ סי' ז) שלהמקפידים על צוואת רבי יהודה החסיד, יש למיחש שלא לישא מי ששמו 'שמחה', אשה ששמה 'שמחה', והעיר עליו השדי חמד חפשי ולא מצאתי צוואה זו בצוואת ר"י החסיד.

(נכתב ע"י אחד השומעים)